

יד מהרש"א

מסכת כתובות

פרק הנושא

דף קא: - דף קד:

ערב פסח תש"ע

© Yechezkel Folger 2011

מפתח

דף קא:	3
תוספות ד"ה נשאת	3
תוספות ד"ה דאמר לי' חייב	4
תוספות ד"ה חייב לזונה	6
דף קב:	10
תוספות ד"ה אמאי אינו	10
תוספות ד"ה כתנאי ותוספות ד"ה אליבא וכל אמצע דיבור שבהן	12
דף קב:	23
סוגיא דדברים הללו ניתנו ליכתב	23
דף קג:	29
תוספות ד"ה שיפוצא	29
תוספות ד"ה ברכת הבית מרובה	31
דף קג:	32
תוספות ד"ה אותו היום ובא"ד והרר"ח	32
דף קד:	34
תוספות ד"ה ומרתא בת ביתוס	34
דף קד. ודף קד:	38
ותוספות ד"ה אמר רב הונא אמר רב תוספות ד"ה היכי דמי	38

דף קא:

תוספות ד"ה נשאת

תוס' בד"ה נשאת הבעל כו' כאילו התנה עמה ע"מ שאין לה עליו מזונות קמ"ל עכ"ל לכאורה לר"מ דאית ליה בפרק אף על פי דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל לא איצטריך אלא לר"י דאית ליה דכל דבר שבממון תנאו קיים ויש ליישב ודו"ק:

(1) משנה

(א) הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חייב לזונה אף לאחר שגרשה ונשאת לשני

(2) תוספות

(א) שאלה

(i) מאי רבותי דמשנה

(ב) תשובה

(i) מהו דתימא דחשיב כאלו התנה עמה ראשון על מנת שאין לה עליו מזונות אם תנשא לשני

(ii) קא משמע לן דלא חשיב כאלו התנה עמה ראשון

(3) מהרש"א

(א) תינה

(i) לר' יהודה דאית לי' דהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים

(ii) היינו דאיצטריך משנה לאשמועינן דבנידון דידן לא חשיב כאלו התנה עמה ראשון

(ב) אבל

(i) לר' מאיר דאית לי' דכשהתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(ii) לא איכפת לן אלו בנידון דידן חשיב כאלו התנה עמה ראשון

תוספות ד"ה דאמר לי' חייב

בד"ה דא"ל חייב כו' ואף על גב דבריש מגילתא כו' הואיל ואינו מכתובה אחת דחייב כו' עכ"ל אבל בסוף המגילתא לא לחתום דאע"ג דלא הוה מכתובה אחת דאימור דהסופר כתב השטר ואח"כ חתם הלוח עליו אבל שיחתום הלוח בריש המגילה ואח"כ יכתוב הסופר השטר אינו דרך דלמא יכתוב למטה מה שירצה וק"ל:

(1) תוספות

(א) מי שכתב "אני פלוני חייב לך מנה" ולא חתם שמו

(ב) חייב כאלו חתם שמו מתחת לכתובתו

(2) בבא בתרא קסז.

(א) יכול פלוני לחתום שמו בריש מגילתא

(ב) ולא חיישינן דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב בי' מאי דבעי מתחת לחתימת פלוני

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) השתא דאמרת אשר מי שכתב "אני פלוני חייב לך מנה" דינו כאלו חתם שמו מתחת לכתובתו

(ii) תיקשי אשר פלוני שחתם שמו בריש מגילתא

(1) ליחוש אשר לאחר חתימתו יכתוב בו איניש דלא מעלי מאי דבעי

(2) ותיחשב כאלו פלוני חתם שמו עוד הפעם מתחת לכל הכתיבה הלז

(ב) תירוץ

(i) יכירו ב"ד דמזויף מחמת דכתיבת שני אינו דומה לכתובת פלוני

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) א"כ אף בסוף מגילתא לישרי לי' לפלוני לחתום שמו

(ii) דהרי

(1) אלו יכתוב שני מאי דבעי למעלה מחתימת פלוני

(2) יכירו בית דין אשר כתיבת שני שונה מכתובת פלוני

(ב) תירוץ

(i) כשחתם פלוני שמו למטה יכול להיות דנטעה ונימא

(ii) דהיינו טעמא דאין כתיבה שלהן שוות משום

(1) דסופר כהוגן כתב לראש מגילתא

(2) והתם פלוני שמו מתחת לכתובת סופר לאחר שבירר פלוני דלא כתב בי' סופר מאי דבעי

(3) ודלכן לית למיחש לכלום הגם דאין כתיבה שלהן שוות

(iii) משא"כ כשחתם פלוני שמו בריש מגילתא

- (1) שלא כהוגן עושה סופר למיכתב מידי למטה מחתימת פלוני
- (2) משום דיכול להיות שלא יברר פלוני אלו כתב בי' סופר מאי דבעי

תוספות ד"ה חייב לזונה

בד"ה חייב לזונה כו' ואף על גב דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא עכ"ל יש לעיין בזה דמשמע להו הך רישא דחייב לזונה כו' היינו דגבי ממשעבדי וסיפא דהיא ניוזנת מנכסים משועבדים ארישא דחייב לזונה ה' שנים קאי וא"כ מאי מקשה מינה הכא לר"ל דהא איהו גופיה אית ליה בפרק הניזקין דכתובין בעינן ואליביה לא מתוקמא התם אלא בשקנו מידו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דסוגיא דפרק הניזקין לפי המסקנא דלקמן בשמעתין דמסכת גיטין בטר מסכת כתובות נשנית דמסיק לקמן דשטרי פסיקתא לא ניתן ליכתב ולא מתוקמא מתני' דהכא דגובה מנכסים משועבדים אלא בשקנו מידו ואיצטריך ליה למתני דלא נימא אפי' בקנו מידו דאינו גובה ממשעבדי משום דאימור צררי אתפסה כמו בבתו כדלקמן בסוגיין אבל המקשה דהכא לא אסיק אדעתיה הכי אלא דאיירי באירע שכתב לה ולא איצטריך ליה אלא לאשמועינן בכה"ג דלאו שטר גמור הוא וכמ"ש התוספות והמתרץ השיב לו בשטרי פסיקתא כדרב גידל דמהני אמירה בעלמא למגבי מבני חורין מהני נמי הכתיבה בכה"ג למגבי ממשעבדי אבל בדוכתא אחרינא לא מהני כתיבה גרוע כה"ג וכן נראה מדברי התוס' שכתבו לעיל בשמעתין ולקמן דההיא דה' גובין מן המזחוררין כו' מתוקמא בשלא קנו מידו ולא כתבו כן אהך רישא דמתני' דחייב לזונה כו' דאיירי בלא קנו מידו משום דהך רישא שפיר מתוקמא אפי' במשועבדים וכמ"ש התוס' ודו"ק:

(1) הקדמה א' – מחלוקת דר' יוחנן וריש לקיש

(א) "שטר גרוע" משמעו שטר שלא נחתם

(ב) האומר לחבירו "חייב אני לך מנה" בשטר גרוע

(i) ר' יוחנן אומר חייב

(ii) ריש לקיש אומר פטור

(2) הקדמה ב'

(א) רישא דמשנה דידן

(i) בעל שפסק לזון בת אשתו חייב לזונה

(ii) שים לב דברי שא לא קתני בהדיא אלו גביא דיקא מבני חרי דבעל או דגביא אף מן משועבדין דבעל

(ב) סיפא דמשנה דידן

(i) בת אשתו גביא אפילו ממשועבדין דבעל

(ii) מה שאין כן בנותיהן כלומר דבתו של בעל לא גביא אלא מבני חרי

(3) הקדמה ג' – גמרא דידן

(א) קשיא לריש לקיש מרישא דמשנה

(i) מוכרח דברי שא מדובר כשכתב שטר דאי לאו הכי אמאי חייב לזונה

(ii) ומסתבר נמי דמיירי כשכתב שטר גרוע דאי בשטר גמור מאי למימרא

(iii) ותיקשי לריש לקיש דלדידי' שטר גרוע לא חשיב לכלום

- 4) הקדמה ד' (א) כדי לגבות ממשעבדי איצטריך שטר דמפקי קלא
- 5) תוספות ד"ה חייב לזונה (א) קשיא למקשן (i) לכאורה שטר גרוע לא מפקי קלא (ii) ולכן אלו ברישא בשטר גרוע מדובר תיקשי מרישא אף לר' יוחנן דהיתכן דגביא נמי ממשועבדים (ב) תירוץ (i) האי מקשן אית לי' דלשטר גרוע אית לי' קלא כבשטר גמור (6) מהרש"א (א) קשיא לקושיית תוספות (i) הרי קבענו דלא מפורש ברישא דגביא ממשועבדים (ב) תירוץ (i) תוספות סבירא להו אשר רישא וסיפא חד פסקא הויין (ii) ולכן (1) כיון דבסיפא קתני דבת אשתו גביא ממשעבדי (2) על כרחך דברישא נמי גביא ממשעבדי (7) המשך דגמרא (א) תירוץ לריש לקיש (i) לעולם בעלמא בשטר גרוע לא גובין כל עיקר (ii) ושאני מתניתין (1) דמדובר במזונות בת אשתו ומזונות בתו אשר דברי פסיקתא הן דניקנין באמירה בעלמא (2) ולגבות מבני חרי לא איצטריך כתיבה כל עיקר (iii) ורבותי' דמשנה לריש לקיש היינו (1) דאע"ג דשטר גרוע אינו מועיל לגבות אפילו בני חרי (2) מכל מקום (א) לגבי דברי פסיקתא אשר בלא"ה מצי תובע לגבות אותן מבני חרי (ב) באופן דאירע דכתב שטר גרוע סמכינן עלי' למיגבי ממשעבדי משום דאית לי' קלא (8) המשך דגמרא (א) הקדמה (i) דברי פסיקתא לא ניתנו ליכתב (ii) דלא ניחא להו לחכמים למיגבי ממשעבדי בהני שטרי (ב) קשיא (i) הרי קבענו במשנה אשר בת אשתו גביא ממשעבדי היכא דאירע שכתב שטר גרוע

- (ii) ולכאורה מוכרח אשר שטרי פסיקתא ניתנו ליכתב
- ג) תירוך
- (i) אכן בדרך כלל לא ניתנו שטרי פסיקתא ליכתב
- (ii) ברם
- (1) במשנה מדובר כשאירע דקנו מידו בקנין ממש
- (2) ולגבי קנין ממש דינו דסתם קנין ממש לכתיבה עומד
- (3) ולכן במקרה זה כותבין שטר גמור
- (4) ולא איצטריך לן עוד למימר אשר אפילו בשטר גרוע גביא ממשעבדי
- ד) קשיא
- (i) השתא דאמרת דמדובר בשטר גמור
- (ii) תיקשי דמאי טעמא אשר בתו לא גביא ממשעבדי
- ה) תירוך
- (i) בתו שאני דחיישינן אשר צררי אתפסינהו
- ו) קשיא
- (i) השתא דאוקמת למשנה בשטר גמור וכשקנו מידו בקנין ממש
- (ii) הדרא קושיא לדוכתי' דמאי רבותי' דמשנה
- ז) תירוך כמבואר במהרש"א
- (i) אשמועינן דמיהת לגבי בת אשתו לא חיישינן לצררי
- 9) ברייתא דף נא:
- א) בת אשתו לא גביא מנכסים משועבדים
- 10) גמרא במסכת גיטין
- א) קשיא
- (i) ברייתא זו סותרת לסיפא דמשנה דידן דקתני דבת אשתו גביא ממשועבדים
- ב) תירוך של ריש לקיש גופי'
- (i) בברייתא לא קנו מידו ולכן ליכא שטר כל עיקר
- (ii) מאי שאין כן סיפא דמשנה דידן דמדובר בקנו מידו ממש ולכן אכן איתא לשטר גמור
- (iii) ומובן דגביא נמי ממשעבדי
- 11) מהרש"א
- א) קשיא חלק א'
- (i) קבענו לתוספות אשר רישא וסיפא דמשנה חד פיסקא הן
- (ii) ודלכן מוכרח אשר
- (1) מקשן דהקשה קושייתו לריש לקיש מרישא דמשנה דידן
- (2) כבר אסיק אדעת' אשר ברישא נמי גביא ממשעבדי

(ב) קשיא חלק ב'

(i) נמצא אשר מקשן הוי ל'י' נמי לאסוקי אדעת'י מן מימרא דריש לקיש בגיטין אשר

(1) לריש לקיש ברישא כמו בסיפא היינו טעם דגובה אפילו ממשעבדי

(א) דמדובר דקנו מידו בקנין ממש וסתם קנין לכתובה עומד ולכן כתבו שטר גמור

(ב) ודלא מדובר באופן דאירע שכתב שטר גרוע

(ii) ונמצא נמי

(1) דרבנותא דמשנה

(א) אינו דמציא למיגבי בשטר גרוע

(ב) אלא דמיהת בת אשתו גביא ממשעבדי בשטר גמור כשקנו מידו ולא חיישינן לצררי

(2) ואשר אין להקשות כלום לריש לקיש לא מרישא ולא מסיפא

(ג) תירוץ

(i) מסכת גיטין לאחר מסכת כתובות נשנית

(ii) ולכן

(1) מסקנא דמסכת גיטין אשר במשנה דידן מדובר בקנו מידו ובשטר גמור

(2) לא אתינן עלה אלא לבתר דקבענו בסוף סוגיין דמדובר באופן זה

(12) המשך מהרש"א

(א) עיין בתוספות ד"ה והיא ניזונית ובעמוד ב' בתוספות ד"ה הכי במאי עסקינן אשר בתרוייהו קא מייתי תוספות למסקנא דמסכת גיטין

(i) דסיפא דמשנה דידן מדובר כשקנו מידו ולכן גביא ממשעבדי

(ii) משא"כ ברייתא במסכת גיטין דלאו בקנו מידו משתעי ולכן לא גביא ממשעבדי

(ב) שאלה

(i) מאי שנא דבתד"ה חייב לזונה לא קאמרי נמי תוספות אשר למסקנא דסוגיין

(ii) מצינו נמי ללכת במהלך זו ולנמק

(1) אשר ברישא דמשנה לא גביא ממשעבדי משום דלא מדובר בקנו מידו

(2) משא"כ בסיפא דמשנה גביא ממשעבדי משום דמדובר בקנו מידו

(ג) תשובה

(i) אכן קושיא זו סייעתא היא להא דמסקינן אשר תוספות ס"ל דרישא וסיפא חד פיסקא הן ודלכן מוכרח דברי שא נמי גביא ממשעבדי

דף קב.

תוספות ד"ה אמאי אינו

[דף קב עמוד א] בד"ה אמאי אינו כו' שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון כו' ולעולם אית ליה דר"י עכ"ל ואין להקשות דא"כ לר"ל נמי בלאו שיעבוד דאורייתא נמי איכא למימר דאפי' בשטרא מעליא ואפילו כתב לו בפדיון אין בנו פדוי מהאי טעמא דשמא יאמרו כו' די"ל דמ"מ הא דחייב ה' סלעים לא הוה איצטריך למתני לר"ל ודו"ק:

(1) מחלוקת דר' יוחנן וריש לקיש

(א) ר' יוחנן

(i) שטר גרוע מספיק לשעבד מי שכותבו

(ב) ריש לקיש

(i) שטר גרוע לא חשיב לכלום

(2) ברייתא כמבואר בתוספות

(א) רישא

(i) כתב לכהן שאני חייב ליתן לו חמש סלעים

(ii) חייב ליתן לו חמשה סלעים

(ב) סיפא

(i) בנו אינו פדוי בנתינה זו

(3) גמרא

(א) הקדמה

(i) בברייתא מדובר בשטר גרוע

(ב) לר' יוחנן

(i) רבותא' דרישא היינו

(1) דנשתעבד הכותב על ידי שטר גרוע ולהכי חייב ליתן לו

(ii) ורבותא דסיפא היינו

(1) אשר אף על פי שנותן חמש שקלים אין בנו פדוי

(2) והיינו טעמא

(א) דמחמת דנשתעבד הכותב לכהן מחמת שטר גרוע שלו

(ב) כשנותן ה' שקלים לכהן משלם חובו ולא פדיון בנו

(ג) לריש לקיש

(i) רבותי' דרישא דברייתא היינו

(1) דהגם דבעלמא לא חשיב שטר גרוע לכלום

(2) שאני הכא לגבי פדיון הבן

(א) דבלאו כתיבתו כבר נתחייב בשיעבוד דאורייתא לפדות בנו

(ב) ולכן שטר גרוע סגי למיהוי מקצת שיעבוד

(3) פרטי מקצת שיעבוד זה אינן מעניננו

(ii) ורבותי' דסיפא דברייתא היינו

(1) דאף על גב דליכא כי אם מקצת שיעבוד

(2) מכל מקום

(א) אין בנו פדוי בנתינת חמש שקלים

(ב) מכח גזירה דעולא אשר פרטים של גזירה זו אינן מעניננו

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) וכי לית לי' עולא להאי דר' יוחנן דאיכא שיעבוד גמור על ידי שטר גרוע

(ii) ודלכן בפשיטות אין בנו פדוי מחמת דמשלם חובו ולא פדיונו

(ב) תירוץ

(i) עולא אכן ס"ל כר' יוחנן דבדרך כלל איכא שיעבוד גמור על ידי שטר גרוע ואין בנו פדוי מחמת דמשלם חובו ולא פדיונו

(ii) ואפ"ה איצטריך לגזירה של עולא לנמק הא דאין בנו פדוי במקרה דמוכח אשר לא השתעבד הכותב עצמו אלא לפדיון

(1) כגון שכתב בשטר אשר חייב לו מחמת שצריך לפדיון

(2) או דמשום טעם אחר מצינו למינקט אשר לפדיון בנו הוא דהשתעבד

(iii) דבאופן זה ליכא למימר דכשנותן ה' שקלים לכהן משלם הכותב חובו ולא פדיון בנו

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם כן אף לריש לקיש נימא דמיירי בשטר גמור ודאשמועינן

(1) דאפילו היכא דמוכח דלא השתעבד עצמו אלא לפדיון

(2) מכל מקום אין בנו פדוי מטעם גזירה דעולא

(ב) תירוץ

(i) אין הכי נמי דבמהלך זו מצינו לתרץ לר"ל הא דאיצטריך בסיפא למיסמך על הא דעולא לנמק הך דאין בנו פדוי

(ii) ברם

(1) השתא דאוקמת לברייתא בשטר גמור

(2) תיקשי אשר רישא דחייב ליתן לו ה' סלעים לא צריך למיתניי' דפשיטא היא

תוספות ד"ה כתנאי ותוספות ד"ה אליבא וכל אמצע דיבור שבה

בד"ה כתנאי כו' דקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסר כו' עכ"ל לפרש"י דקיימינן לא איירי בחתם הערב שמו אלא שכתב ואני ערב ונראה שכתבו כן דמייתי התם ראייה בפשיטות לכ"ע מהך ברייתא דע"כ לא פליג בן ננס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה וק"ל:

בד"ה אליבא דבן כו' ואי לא פליג ר"י בהודאה לא ה"ל כו' אלא ודאי בחנוק נמי פליגי וה"ק כו' עכ"ל לפי זה כיון דבתרתי פליגי בהודאה ובשיעבוד ובפשיטות מייתי ראייה בגיטין מהך דערב אהך דהיו מוחזקין בטבלא כו' כיון דבשיעבוד נמי פליגי מייתי שפיר ראייה משיעבוד וכ"ה בהדיא בתוספות שם דאהך קושיא שכתבו לעיל מאי מייתי ראייה התם לפ"ה דהכא די"ל בשיעבוד נמי פליגי אבל דבריהם לקמן בסמוך בדבור זה מגומגמין שכתבו לפי' ר"ת דא"ש ההיא דגיטין אבל לפ"ה כו' הא לפ"ה נמי א"ש כיון דבשיעבוד נמי פליגי כמ"ש הכא וצ"ל דדבריהם הולכין ע"פ תירוץ שנדחקו לעיל למאי דלא פליגי אלא בהודאה ודו"ק:

בא"ד ואם תאמר אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה וי"ל כו' שאין כתוב בו שם הערב כו' עכ"ל אלו הדברים הם לפי פי' הקונטרס ומצינן לפרושי הקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דלא פליגי אלא בהודאה אבל שיעבוד ליתא לכ"ע ומצינן לפרושי נמי שהקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דבשיעבוד נמי פליגי מ"מ תקשי לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה כו' ולא תקשי להו נמי לפי' ר"ת לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בעדי מסירה דאימא קושטא דהכי הוא אלא דאיירי הכא בנתן לו שטר גמור להשתעבד לו שלא בפני עדים אך קשה ממה שהקשו לקמן לפי' ר"ת הואיל ומוקי ליה להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' כשמוסר לו בפני עדים מהאי טעמא כו' עכ"ל דאימא דקושטא דהכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הוה ליה שיעבוד נכסים אלא דהכא בברייתא דקתני גובה מבני חורין איירי בלא מסירה בפני עדים דאי מיירי במסירה בפני עדים תקשי להו נמי אמאי פליג בן ננס כמו שהקשו לעיל לפ"ה דליכא לתרוצי לפי' ר"ת כדלעיל כיון שאין כתוב בו שם הערב כו' דהא לפי' ר"ת איירי בשטר גמור ומהרש"ל הגיה לקמן התוס' דצ"ל וקשה לפי' הקונטרס הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' ולא ידעתי להולמו דלפ"ה לא הוה שטר גמור כיון דלא חתם שמו גם כוונתו לא ידענא ודו"ק:

בא"ד שהרי אי הוה קודם מתן מעות ה"ל לפרושי א"נ למכתב הערבות כו' עכ"ל פי' לדבריהם כיון דלאחר חיתום מוכח דאחר מתן מעות הוה דשלא יכלו להקדימו ל"ל למתלי דלכך נכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ ה"ל לפרושי באחר חיתום דהוא קודם מתן מעות דאז ודאי ליכא למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דלא ליגבי ממשעבדי אבל השתא דלא מפרש לית לן למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דהוה אחר מתן מעות דהכי מוכחא מילתא טפי א"נ דלית לן למתלי כלל שנכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ אכתי ה"ל למכתב קודם חיתום אני פלוני ערב בלא וי"ו דלא קיימי עדים עליה ולא הוה גבי ממשעבדי כדאמר התם בהדיא ומדלא

כתבו אלא אחר חיתום לית לך למיתלי אלא דהוה אחר מתן מעות ומהרש"ל נדחק בכל זה וכוונתו אינו מבוררת לך ודו"ק:

בא"ד ור"ת הביא כו' דר"י ור"ל איירי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכן דפריך במה נתחייב כו' עכ"ל יש לדקדק דכיוצא בזה מתלמוד שלנו איכא לאוכחא כפי' ר"ת ממאי דמותבינן לר"ל ממתני' דפסקה עמו לזון כו' ומההיא דכתב לכהן כו' דאיירי בהו שלא נתחייב להן מעולם אלא שעכשיו נתחייב להן והיינו כפי' ר"ת וכ"ה הראיה ברי"ף והרא"ש מתוך שמעתין ואפשר דהתוס' לא ניחא להו בהך ראייה משום דאיכא למדחי ולדחוקי בהך דפסקה עמו כו' ובהך דכתב לכהן כו' דמטעם הודאה הוא דאע"ג דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל מלשון הירושלמי במה נתחייב זה לזון כו' בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב כו' משמע דמטעם שיעבוד נגעי בה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) שטר גרוע משמעו שטר דלא כתב בו הכותב שמו וגם לא חתמו

(2) גמרא כמבואר ברש"י ותוספות

(א) האומר לחבירו בשטר גרוע חייב אני לך מנה

(i) ר' יוחנן אמר חייב דהודאה מעליא הוי

(ii) ריש לקיש אמר פטור דלא חשיב כהודאה

(3) משנה בבבא בתרא

(א) ערב היוצא אחר חיתום שטרות

(i) ר' ישמעאל

(1) מלוה גובה מן נכסים בני חורין של ערב אבל אינו גובה מנכסים משועבדים אע"ג דמדובר

בערבות לאחר מתן מעות

(ii) בן ננס

(1) מלוה אינו גובה כלום בערבות לאחר מתן מעות

(4) גמרא דידן כמבואר ברש"י לפי הבנת תוספות ומהרש"א בד"ה כתנאי

(א) חלק א'

(i) מדובר בשטר גרוע

(ב) חלק ב'

(i) ר' ישמעאל וכן ננס תרוייהו אית להו אשר ערב לא משעבד נפשי' לאחר מתן מעות

(ii) ואשר על ידי הודאה מצי ערב לאחר מתן מעות להודות אשר נשתעבד כבר קודם מתן מעות

(ג) ברם קמיפליגי ככה

(i) ר' ישמעאל אית לי' כר' יוחנן אשר אפילו בשטר גרוע מצי ערב להודות אשר נשתעבד כבר

קודם מתן מעות

(ii) וכן ננס אית לי' כר' שמעון בן לקיש אשר הודאה זו לא חשיב לכלום

- (ד) ונמצא אשר מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש היא כתנאי
- (5) גמרא בגיטין דף כא. הובא בתוספות ד"ה כתנאי
- (א) לא משתעבד ליה למלוה כי אם בשטר שהוא קנוי ללוה
- (ב) וקא מיבעיא להו
- (i) אלו ליה אשר חותם בשטר אשר קנוי מכבר למלוה
- (ii) אמרינן אשר מלוה אקנויי ניהלי' ללוה לרגע בו חותם ליה שמו
- (iii) אף על גב דאין בדעתו של מלוה שיעכבנו ליה
- (ג) וקא מייתי רבא ראי' ממשנה דערב היוצא לאחר חיתום שטרות
- (i) דלר' ישמעאל נשתעבד בי' ערב לאחר חיתום שטרות בעת אשר כבר קנאו מלוה לשטר
- (ii) ומוכרח דהיינו טעמא לפי פירוש תוספות
- (1) "דאקנויי ניהלי' מלוה לערב וחתם והדר מסר [ערב] ניהלי' [למלוה]"
- (6) תוספות ד"ה כתנאי כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא לרש"י
- (i) הרי לרש"י קבענו דלר' ישמעאל מודה לאחר מתן מעות אשר כבר נשתעבד לפני מתן מעות
- (ii) ונמצא
- (1) דבעצם נשתעבד לפני מתן מעות בעוד שלא קנה מלוה לשטר
- (2) ותיקשי דהאיך פשט רבא דמוכרח אשר מלוה אקנויי ניהלי' לשטר לערב לאחר מתן מעות
- (ב) תירוץ א' לשיטת רש"י בתוספות ד"ה כתנאי
- (i) לעולם ר' ישמעאל אית לי' דלא נשתעבד ערב אלא בהודאה אשר כבר נשתעבד קודם מתן מעות
- (ii) וקושיא מן סוגיא דגיטין מצינן לתרץ בדוחק באופן אשר אינו מעניינו
- (ג) תירוץ ב' לשיטת רש"י בתד"ה אליבא דבן ננס
- (i) לית להקשות לשיטת רש"י מן הך דגיטין משום דרש"י אית לי' אשר ר' ישמעאל
- (1) לא לבד דאית לי' אשר בשטר גרוע מצי ערב להודות שנתחייב כבר לפני מתן מעות
- (2) אלא דאית לי' נמי דבשטר גרוע מצי ערב לשעבד נפשי' עכשיו לאחר מתן מעות
- (ii) ונקודה השני' היא דקא סמיך רבא עלה להוכיח דמלוה אקנויי ניהלי' לשטר לערב
- (ד) תוספות גופייהו אזלי בשיטת רש"י כדביארנוה לפי תירוץ ב'
- (7) המשך תוספות
- (א) הקדמה
- (i) מטעם דאינו מעניינו
- (ii) מוכרח דר' ישמעאל ובן ננס תרוייהו אית להו דבעדי מסירת שטר מצי ערב לשעבד נפשי' אף לאחר מתן מעות
- (ב) קשיא

- (i) אמאי לא לא סמכינן על עדי מסירת שטר בסוגיא דידן לשעבד לערב בשטר גרוע אף לאחר מתן מעות
- (8) מהרש"א בא"ד ואם תאמר – ביאור לקושיית תוספות
- (א) לשיטת רש"י לעיל אליבא תירוץ א' של תוספות
- (i) אשר ר' ישמעאל ובן ננס תרוייהו אית להו דלא מצי ערב לשעבד נפשי' לאחר מתן מעות בשטר גרוע
- (ii) אתיא קושיית תוספות בין לר' ישמעאל בין לבן ננס
- (ב) לשיטת רש"י ותוספות אליבא תירוץ ב' של תוספות
- (i) אשר לר' ישמעאל אכן מצי ערב לשעבד נפשי' לאחר מתן מעות בשטר גרוע
- (ii) אתיא קושיא זו דיקא לבן ננס
- (9) המשך תוספות
- (א) תירוץ
- (i) בשטר גרוע לא מועיל עדי מסירה
- (ii) משום
- (1) דבשטר גרוע לא כתב בו שם הערב
- (2) ולכן לא יתכן להוכיח מן השטר אשר ערב מסרו בעדים
- (10) המשך תוספות
- (א) שאלה
- (i) קבענו לרש"י ותוספות דגמרא דידן נוקטת אשר משנה בכבא בתרא מדובר בשטר גרוע
- (ii) אכן מנא להו דמדובר בשטר גרוע
- (ב) תשובה
- (i) נקטי
- (1) דמשום הכי קתני במשנה דמדובר בערבות לאחר חיתום שטרות
- (2) למילף דנכתב בלשון גרוע כרגיל בכתיבה לאחר חיתום שטרות
- (11) המשך תוספות – שיטת ר"ת
- (א) חלק א'
- (i) בדרך כלל לא מצי איניש לשעבד נפשי' אלא על ידי קנין
- (ii) השתא
- (1) שלא כשיטת רש"י ותוספות
- (2) רבינו תם אית לי' אשר נקודת מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש היינו אלו מצי איניש לשעבד נפשי' בשטר גמור אף בלא קנין
- (ב) חלק ב'
- (i) דהיינו

(1) "חייב אני לך" אינו "הודאה" של לוח במובן דמודה דבקושטא כבר השתעבד למלוה מקודם לכן

(2) אלא משמעו אשר לוח בכתיבה זו בשטר גמור מכוון להשתעבד נפשי' הגם דלא השתעבד לשעבר

ג) חלק ג'

(i) הי לך ב' סוגי שיעבוד זו בשטר גמור בלא קנין

(1) סוג א'

(א) שיעבוד מעכשיו כאלו עשו קנין עכשיו

(2) סוג ב'

(א) שיעבוד למפרע לזמן קודם

(ב) כאלו עשו קנין בזמן קודם

ד) חלק ד'

(i) שאלה

(1) באיזו סוג שיעבוד קא מיפליגי ר' יוחנן וריש לקיש

(ii) תשובה

(1) ר' יוחנן אית לי' אשר בשטר גמור מצי איניש לשעבד נפשי' אף למפרע

(2) ריש לקיש אית לי' אשר בשטר גמור לא מצי איניש לשעבד נפשי' כל עיקר אף שלא למפרע

ה) חלק ה'

(i) ר' ישמעאל ובן ננס תרוייהו אית להו כר' יוחנן

(1) אשר בשטר גמור מצי ערב לשעבד נפשי' עכשיו

(ii) ברם פליגי ככה

(1) ר' ישמעאל אית לי' כר' יוחנן דמשעבד נפשי' אף למפרע

(2) ובן ננס אית לי' דמיהת למפרע לא מצי משעבד נפשי'

ו) חלק ו'

(i) עכשיו ר' ישמעאל ובן ננס תרוייהו אית להו דערב לא מצי לשעבד נפשי' לאחר מתן מעות

(ii) ברם לפי הקדמה ה' נמצא

(1) דלר' ישמעאל לאחר מתן מעות מיהת מצי לשעבדי נפשי' בשטר גמור למפרע לקודם מתן מעות

(2) משא"כ לבן ננס דלא מצי משעבד נפשי' ללפני מתן מעות

(12) מהרש"א

א) מטעם דאינו מענייננו

(i) פשיטא לתוספות אשר לר"ת אית להו בין ר' ישמעאל בין בן ננס

(ii) דבעדי מסירה לשטר מצי ערב לאחר מתן מעות לשעבד נפשי' למפרע לפני מתן מעות

- (ב) ולכן תיקשי לבן ננס
- (i) אף על גב דבשטר גופי' לא מצי ערב לאחר מתן מעות לשעבד נפשי' למפרע
- (ii) אמאי לא משעבד ערב נפשי' בעדי מסירה
- (ג) שים לב
- (i) אשר לרבינו תם אוקמיני' לפלוגתא דר' ישמעאל וכן ננס בשטר גמור
- (ii) ומובן אשר לרבינו תם אין להשיב כדלעיל דעדי מסירה אין מועילין באופן שטר גרוע
- (ד) תירוץ
- (i) מוכרח אשר לרבינו תם מדובר במשנה באופן דליכא עדי מסירה
- (13) המשך תוספות
- (א) הקדמה
- (i) שאלה לשיטות רש"י ותוספות
- (1) לר' ישמעאל אמאי לא גבי נמי מלוה מנכסים משועבדים של ערב
- (ii) תשובה כמבואר ברש"י ד"ה גובה
- (1) בערב שיוצא אחר חיתום שטרות לא חתמו עדי שטר על הערבות
- (2) ולכן ליכא עדים דמפקי קול על הערבות
- (iii) קשיא
- (1) אמאי לא סמכינן על עדי מסירה להוציא קול
- (iv) תירוץ
- (1) קבענו אשר לשיטות רש"י ותוספות מדובר בשטר גרוע
- (2) ואשר עדי מסירה לא מהני לשטר גרוע
- (ב) המשך לפי גרסת מהרש"א
- (i) "קשה לפי רבינו תם
- (1) לרבינו תם דמוקי למשנה בשטר גמור
- (2) ליגבי מלוה נמי מנכסים משועבדים של ערב על ידי עדי מסירה
- (ג) קושיית מהרש"א
- (i) הרי קבענו לרבינו תם דמדובר בדליכא עדי מסירה
- (ד) המשך לפי גרסת מהרש"ל
- (i) וקשה לר"י לפירוש הקונטרס
- (1) דהרי לרש"י קבענו דיכול להיות דאיכא עדי מסירה
- (2) ולדידי' אכן תיקשי אמאי לא גבי נמי מלוה ממשעבדי דערב מכח עדי מסירה בשטר גמור
- (ה) מהרש"א בא"ד ואם תאמר
- (i) קשיא למהרש"ל
- (1) הרי לרש"י קבענו דמדובר בשטר גרוע ולא בשטר גמור

14) המשך תוספות

(א) שאלה

(i) קבענו לשיטת רש"י ותוספות דקתני במשנה דמדובר בערבות שיוצא "אחר חיתום שטרות" כדי למילף דמדובר בשטר גרוע

(ii) ברם

(1) לר"ת ליכא למיתרץ ככה דהרי לדידי' מדובר בשטר גמור

(2) ותיקשי לדידי' אמאי קתני "לאחר חיתום שטרות"

(ב) תשובה

(i) להכי קתני תנא במשנה "לאחר חיתום שטרות" למילף דמדובר בערבות לאחר מתן מעות

(ii) כמו דמפרש תנא גופי' לבסוף דהיינו טעמא דלבן ננס פטור משום "שלא על אמונתו הלוהו"

(ג) שאלה

(i) אכן היאך קא מילף לן תנא בלשון "לאחר חיתום שטרות" דמדובר בלאחר מתן מעות

(ד) תשובה

(i) בערבות לפני מתן מעות רגילין למיכתב לערבות מקודם חיתום שטרות

(ii) ומסתבר דהיינו טעמא דלא אקדומי' במקרה זה משום דבערבות אחר מתן מעות איירי

(ה) קשיא

(i) מלשונו של תנא אין להוכיח כלום

(ii) דהרי נוכל למיטעי ולמימר

(1) דהיינו טעמא דלא הקדימו לערבות לפני חיתום שטרות כדי דלא ליגבי מלוה ממשעבדי דערב

(2) ודלעולם מדובר בלפני מתן מעות

(ו) לישנא דתירוץ של תוספות

(i) "דאי קודם מתן מעות הוי לי' לפרושי אי נמי למיכתב הערבות בלא ו"ו"

15) מהרש"ל ומהרש"א פליגי במובן של "הוי לי' לפרושי"

(א) למהרש"ל

(i) משמעו אשר מלוה או ערב הוי לי' לפרושי

(ii) ולהלן נבאר שיטות שונות דמייתי להו מהרש"ל בדיוק מאי הוי לי' לפרושי

(ב) למהרש"א

(i) משמעו אשר תנא הוי לי' לפרושי כמו שנבאר

(ג) שים לב אשר "אי נמי למיכתב הערבות בלא ו"ו" פשיטא דמשמעו אשר ערב הוי לי' למיכתב בלא ו"ו כמו שנבאר

16) מהרש"ל – שיטת יש מפרשים א'

(א) מוכח שפיר דבלשון "אחר חיתום שטרות" אתא תנא להוכיח דמדובר לאחר מתן מעות

- (ב) דאלו מדובר בלפני מתן מעות
- (ג) הוה לי' למלוה לפרושי לטובתו דאכן מדובר לפני מתן מעות
- (17) מהרש"ל – קשיא לשיטת יש מפרשים א'
- (i) הלכה כר' ישמעאל אשר אף לאחר מתן מעות חייב ערב
- (ii) ותיקשי דמאי יועיל למלוה לפרושי דמדובר בערבות של קודם מתן מעות
- (18) מהרש"ל – שיטת יש מפרשים ב'
- (א) אלו מדובר קודם מתן מעות ולא קתני תנא "אחר חיתום שטרות" אלא משום דכך עשה ערב כדי שלא יגבה מלוה ממשעבדי
- (ב) עדיפא הוי לי' לערב ולמלוה למיכתב לערבות קודם חיתום שטרות כרגיל
- (ג) והוה לי' ערב לפרושי בהדיא שלא יגבה מלוה ממשעבדי
- (19) מהרש"ל – שיטת מהרש"ל גופי'
- (א) ליכא למיטעי ולמימר אשר תנא קתני "לאחר חיתום שטרות" לנמק דהיינו טעמא דלא גבי מלוה ממשעבדי
- (ב) דאפילו קודם חיתום שטרות לא גבי מלוה ממשעבדי אי לאו דמפרש מלוה דמדובר לפני מתן מעות
- (ג) והיינו טעמא
- (i) חלק א'
- (1) ר' ישמעאל אית לי' אשר אף קודם חיתום שטרות לא מצי מלוה למיגבי מן משעבדי בערבות לאחר מתן מעות
- (2) שים לב דלהלן שקלינן וטרינן בנקודה זו
- (ii) חלק ב'
- (1) אף בכתיבה קודם חיתום שטרות יכול להיות דמדובר בערבות לאחר מתן מעות
- (iii) חלק ג'
- (1) יד מלוה בעל השטר על התחונה
- (2) ולכן לא מצי מלוה גבי ממשעבדי אי לאו דפירש בשטר בהדיא דמדובר בערבות לפני מתן מעות
- (20) מהרש"ל – ביאור תירוץ "אי נמי" של תוספות
- (א) כדי שלא למיגבי מלוה ממשעבדי מספיק אשר יכתוב ערב "אני ערב" במקום "ואני ערב"
- (ב) משום דבלשון זה מבורר בפשיטות דליכא קלא לערבות משום דעדים בחתימתן לא העידו אלא על ההלואה ולא על הערבות
- (21) לכאורה מקשה מהרש"א למהרש"ל קושיות דלהלן
- (א) קשיא א'
- (i) מאי נפקא מינה מה שמכוונים מלוה וערב
- (ii) הלא נקודת תוספות היינו משמעות דברי תנא באמרו "אחר חיתום שטרות"
- (iii) ומובן אשר בדברי תנא לא מייתי כל מה דפרושי מלוה וערב

(ב) תירוץ של מהרש"ל

(i) לכל הפחות תירוץ "אי נמי" של תוספות נחית לכוונת ערב

(ג) קשיא ב'

(i) עיין רש"י ד"ה גובה דמפרש דהיינו טעמא דלא גבי ממשעבדי לר' ישמעאל משום דמדובר לאחר חיתום שטרות דהוי מלוה על פה

(ii) ולכאורה משמע דקודם חיתום שטרות גובה ממשעבדי לר' ישמעאל אף בערבות לאחר מתן מעות

(22) מהרש"א – ביאור תירוץ א' של תוספות

(א) ליכא למיטעי ולמימר

(i) אשר תנא קתני "לאחר חיתום שטרות" לנמק דהיינו טעמא דלא גבי מלוה ממשעבדי

(ii) ולא לבאר דמדובר בלאחר מתן מעות

(ב) דאלו כן

(i) הוי לי' לתנא לפרושי דבמשנה מדובר בלפני מתן מעות

(ii) דאז הוי ידעינן בבירור דאתא לנמק הא דלא גבי ממשועבדים

(ג) קשיא

(i) נוכל למיטעי ולמימר להיפוך דאתיא לנמק הא דלא גביא ממשעבדי

(1) דאלו כיוון תנא לנמק דמדובר לאחר מתן מעות

(2) הוי לי' לתנא לפרש דמדובר בלאחר מתן מעות

(ד) תירוץ

(i) ביותר מסתבר אשר "אחר חיתום שטרות" אתיא למילף דמדובר בלאחר מתן מעות

(ii) מלמימר דמנמק טעמא דלא גביא ממשעבדי

(iii) ולכן

(1) אלו אתיא לנמק הא דלא גבי ממשעבדין איצטריך תנא לברורי דלא אתא למילף דמדובר אחר מתן מעות

(2) משא"כ אלו מדובר בלאחר מתן מעות לא איצטריך תנא לפרושי מידי

(23) מהרש"א – ביאור תירוץ "אי נמי" של תוספות

(א) בדומה לביאור מהרש"ל

(i) כדי שלא למיגבי מלוה ממשועבדי סגי למיכתב ערבות בלשון "אני ערב" במקום "ואני ערב"

(ii) משום דבלשון זה מבורר בפשיטות דליכא קלא לערבות משום דעדים בחתימתן לא העידו אלא על ההלוואה ולא על הערבות

(24) לכאורה מצי מהרש"ל להקשות למהרש"א ככה:

(א) קשיא א'

(i) דוחק להניח אשר

(1) ביותר מסתבר אשר "אחר חיתום שטרות" אתיא למילף דמדובר בלאחר מתן מעות

- (2) מלמימר דמנמק טעמא דלא גביא ממשעבדי
- (ii) שים לב אשר לשיטות מהרש"ל לא איצטרכי הנחה זו
- (ב) קשיא ב'
- (i) בתירוץ "אי נמי" לכל הדעות נחתינן לדעת ערב
- (ii) ומשמע בתוספות אשר בתירוץ א' שלהן נמי נחתי לדעת מלוה או ערב ולא לדעתו של תנא
- (25) המשך תוספות
- (א) קבענו לר' יוחנן אליבא דרבינו תם אשר בשטר גמור מצי איניש לשעבד נפשי' בשיעבוד חדש ולא איצטריך להודאה אשר כבר שיעבד נפשי' מעיקרא
- (ב) הי לך סיעתא מירושלמי
- (ג) הקדמה
- (i) שלא כגמרא דידן
- (ii) ירושלמי אית לה אשר ר' יוחנן וריש לקיש תרוייהו סבירא להו אשר הכותב לחבירו חייב אני לך מנה פטור
- (ד) ומקשין בירושלמי
- (i) במשנה דידן קתני דבעל מצי לשעבד נפשי' לזון בת אשתו
- (ii) ותיקשי "במה נתחייב" בעל בחוב אשר לא איחייב בי' מעיקרא
- (ה) הרי מוכח
- (i) אשר לבבלי דאית לה דבקושטא פליג ר' יוחנן על ריש לקיש וס"ל אשר הכותב לחבירו וכו' חייב
- (ii) חיוב חדש הוא דלא נתחייב בי' מעיקרא
- (ו) שים לב
- (i) דירושלמי הוי מצי נמי להקשות קושייתה מן ברייתא של חמש סלעים לכהן אשר עסקנו בה לעיל בד"ה אמאי אינו
- (ii) אשר אף בברייתא זו נתחייב הכותב בחוב אשר לא איחייב בי' מעיקרא
- (26) מהרש"א בא"ד ורבינו תם הביא ראי'
- (א) קשיא
- (i) מבבלי גופה הוי להו לתוספות לאתויי ראי' זו
- (ii) דהרי בשלב זו דגמרא לפני דמסקי דמדובר באופן אחר
- (iii) בין במשנה דידן של מזונות בת אשתו בין ברייתא של כתב לכהן שאני חייב לך
- (iv) סלקא דעתין דתרוייהו איחייב על ידי שטר בחוב שלא איחייב בי' מעיקרא
- (ב) תירוץ
- (i) אי לאו האי דירושלמי הוי מצינן למימר
- (1) אשר אכן במשנה דמזונות ובברייתא דכתב לכהן לא איחייב בי' מעיקרא
- (2) ואפילו הכי לא שיעבד נתבע נפשי' אלא על ידי הודאה דכבר נתחייב מקודם

(3) ואשר מכח "הודאת בעל דין כמאה עדים דמי" מוכרחין אנן למיזל בתר הודאה זו הגם דברור לן דבקושטא לא איחייב מעיקרא

(ii) משא"כ בירושלמי דמשתמשת בלשון "במה נתחייב"

(1) מבורר אשר אותו חיוב לא אתא מכח הודאה

(2) אלא דהוי חיוב חדש שיצא לאור מן לשון "חייב אני לך" גופה

דף קב:

סוגיא דדברים הללו ניתנו ליכתב

[דף קב עמוד ב] תוספות בד"ה ניתנו לכתוב כו' מש"ה ניתנו לכתוב דכי קנו מידו דמי כו' הא מדעת שניהם כו' עכ"ל אין זה כפרש"י דלפירושו אפילו אם רוצים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב כמ"ש הרא"ש ע"ש:

בד"ה הב"ע בשקנו מידו ה"מ לשנויי בדכתב לה כו' עכ"ל ר"ל דאימא מסתמא לא ניתן לכתוב דלאו כי קנו מידו דמי אלא בשכתב לה מדעתיה דומיא דמשני בקנו מידו ואיצטריך ליה למתני בשכתב לה דדומיא דהכי בבתו לא גבי ממשעבדי אפילו בכתב לה משום דאימא צררי אתפסה כדמסיק לפי שינויא דקנו מידו ודו"ק:

בא"ד הפקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה כו' עכ"ל ר"ל דלא קני באמירה אפילו לגבות מן המחוררין דליכא למימר בכותבים קתני אף ממשועבדים ובאמירה מבני חרי דהא לא קתני הכא גבי פקחין ממשועבדים אבל מרישא דפריך לקמן דקתני ניזונית מנכסים משועבדים יש לבעל דין לחלוק לפי פירושם מאי פריך דאימא בכותבין גבי ממשעבדי ובאמירה לא גבי ממשעבדי אבל מבני חרי מיהא גבי ולזה הוצרכו לדחוק דהכי פריך דס"ד כיון דבמתני' לא הוזכר מבני חרי אלא ממשעבדי ע"כ דהיינו משום דרגילות לכתוב כל שעה משום דלא קני כלל באמירה והמתרין השיב לו בקנו מידו דכך אירע לה אבל אי הוה איירי בכתיבה היו תולין ברגילות כך ולכך לא כתבו כאן לפי ר"ת ור"ח דה"ה דה"מ לשנויי בכתב לה כמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה אימור צררי כו' דאיצטריך טעמא לפי שאין כתובין היכא שהודה האב כו' עכ"ל וטעמא דצררי איצטריך דאפילו בקנו מידו לא גבי ממשעבדי וק"ל:

(1) משנה

(א) רישא

(i) בתו ניזונית מנכסים בני חורין

(ii) בת אשתו ניזונית מנכסים משועבדים

(ב) סיפא

(i) הפיקחים היו "כותבין" תנאי מסוים לחיוב שלהן לזון בת אשתו

(2) גמרא עמוד א'

(א) מזון בת אשתו ומזון בתו "דברים" הנקנין באמירה הן ולכן נגבין מבני חרי בלי קנין וכלי שטר

(ב) אבל למיגבי ממשועבדים איצטריך שטר למפקי קלא ולכן פשיטא אשר רישא בדכתב שטר מיירי

(3) המשך דגמרא

(א) שאלה

(i) דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב

- (4) איתנהו ג' שיטות לביאור שאלה זו
 (5) שיטת רש"י כמבואר בתוספות וברא"ש

(א) שאלה

(i) "ניתנו לכתוב" מדעת שניהם

(1) הגם דבכתיבה זו יוכל תובע למיגבי ממשועבדים ולהפסיד ללקוחות

(ii) או "לא ניתנו לכתוב" אפילו מדעת שניהם

(1) דחכמים לא ניהא להו שיגבה תובע לדברים הללו ממשעבדי

(ב) תשובה

(i) לא ניתנו לכתוב

רש"י	ניתנו לכתוב	מסקנא: לא נתנו לכתוב
	האם מותר לכתוב מדעת שניהם	לא ניתנו לכתוב אפילו מדעת שניהם

(6) שיטת תוספות

(א) הקדמה

(i) קבענו בתד"ה חייב לזונה אשר כשקנו מידו בקנין ממש נקטינן אשר סתם קנין לכתובה עומד

(ב) ולכן מיבעיא להו

(i) "ניתנו לכתוב"

(1) דדברים הללו הנקנין באמירה כקנו מידו דמיא

(2) ולכן אמרינן אף לגבייהו דסתם קנין לכתובה עומד

(3) ולכן ניתנו לכתוב אף שלא מדעת שניהם

(ii) או "לא ניתנו לכתוב"

(1) דדברים הללו לאו כקנו מידו דמיא

(2) ולכן לא אמרינן לגבייהו דסתם קנין לכתובה עומד

(3) ולכן לא ניתנו לכתוב אלא מדעת שניהם

(ג) תשובה

(i) לא ניתנו לכתוב אלא מדעת שניהם

רש"י	ניתנו לכתוב	מסקנא: לא נתנו לכתוב
	האם מותר לכתוב מדעת שניהם	לא ניתנו לכתוב אפילו מדעת שניהם
תוספות	האם ניתנו לכתוב אפי' שלא מדעת שניהם	לא ניתנו לכתוב אלא מדעת שניהם

(7) שיטת רבינו חננאל ורבינו תם

(א) הקדמה

(i) מדעת שניהם פשיטא דהני דברים ניתנו לכתוב

(ii) ולא שקלינן וטרינן אלא אלו מציא למיגבי בני חרי בלא כתיבה

(ב) ומיבעיא לי' ככה

(i) "ניתנו ליכתב"

(1) במובן אשר למיגבי בני חרי איצטריך כתיבה

(ii) או "לא ניתנו ליכתב"

(1) במובן אשר אף בלא כתיבה מציא למיגבי מבני חרי

(ג) תשובה

(i) לא ניתנו ליכתב

(ii) ואף בלא כתיבה מצי גבי מבני חרי

מסקנא: לא נתנו לכתוב	ניתנו לכתוב	
לא ניתנו ליכתב אפילו מדעת שניהם	האם מותר ליכתב מדעת שניהם	רש"י
לא ניתנו ליכתב אלא מדעת שניהם	האם ניתנו ליכתב אפי' שלא מדעת שניהם	תוספות
לא ניתנו ליכתב ולכן אף בלא כתיבה מצי גבי מבני חרי ברם מצי ליכתב אף שלא מדעת שניהם	האם ניתנו ליכתב ולכן אין למיגבי אפילו בני חרי אלא על ידי כתיבה ברם מצי ליכתב אף שלא מדעת שניהם	רבינו חננאל ורבינו תם

(8) ניהדר לסיפא דמשנה דידן

(א) הפיקחים היו "כותבין" תנאי מסוים לחיוב שלהן לזון בת אשתו

(9) גמרא

(א) קשיא

(i) הרי משמע דהיו **כותבין**

(ב) תירוצ

(i) "מאי כותבין אומרין"

(ii) דבקושטא לא היו כותבין כל עיקר

(10) תוספות

(א) הקדמה

(i) עיין בשיטה מקובצת ד"ה איתיבי' לביאור של קושיא זו אליבא שיטות רש"י ותוספות

(ב) קשיא

(i) ברם לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם תיקשי לקושיא דגמרא

(1) דהרי לשיטתן קבענו דאכן כותבין אף שלא מדעת שניהם

(ג) תירוצ

(i) לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם מקשיין ממשנה דפקחים ומתריצין ככה

(1) קשיא

(א) מדקתני כותבין משמע דבעי כתיבה לגבות מבני חרי

(ב) דהרי מתניתין לגבי פקחים לא משמיענו דין משועבדים

(2) תירוצ

(א) "מאי כותבין אומרין"

(ב) כלומר דבקושטא גובין מבני חרי אף בלא כתיבה

(11) ברייתא

(א) אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם

(12) גמרא

(א) ברייתא זו מפרכת למסקנא דידן אשר דברים הללו לא ניתנו ליכתב

(ב) שים לב

(i) דלשיטת רש"י ותוספות גורסין בסוף קושיא דגמרא: "הא מדעת שניהם כותבין"

(ii) לשיטת ר"ח ור"ת לא גורסין "הא מדעת שניהם כותבין"

(13) תוספות – קשיא לקושיא דגמרא

(א) תינח דמקשין לשיטת רש"י אשר לשיטה זו לא ניתן לכתוב אפילו מדעת שניהם

(ב) ותינח דמקשין לשיטת ר"ח ור"ת דלשיטתם רשאי למיכתב אף בלא דעת שניהם

(ג) אבל

(i) לשיטת תוספות מאי קושיא

(ii) דהרי קבענו לשיטה זו דאכן מדעת שניהם כותבין

(ד) תירוץ של תוספות אינה מענייננו

(14) ניהדר לרישא דמשנה דידן

(א) בנותיהן [כלומר בתו] ניזונות מנכסים בני חורין

(ב) ובת אשתו ניזונית מנכסים משועבדים

(15) גמרא

(א) קשיא

(i) מדכתיב דבת אשתו גביא ממשעבדי הרי דניתנין ליכתב

(16) תוספות ד"ה ניתנו ליכתב

(א) קשיא

(i) קושיית גמרא לשיטות רש"י ותוספות מצינן להולמו כמבואר בשיטה מקובצת

(ii) אבל לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם לא מובן קושיא דגמרא

(1) דהרי קבענו לדידהו דבין אלו "ניתנו ליכתב" בין אלו "לא ניתנו ליכתב"

(2) מ"מ כותבין אף שלא מדעת שניהם

(ב) שמא נתרץ כדלעיל לגבי פקחים

(i) אשר לשיטתם "לא ניתנו ליכתב" משמעו דגובין מבני חרי אף בלא כתיבה

(ii) ומקשין דבמשנה משמע דאיצטריך כתיבה למיגבי מבני חרי

(ג) אין לתרץ ככה

(i) דשאני הך דפיקחים

- (1) דלגביהן לא קתני במשנה דין משועבדים כלל
- (2) ובגלל כך מצינו להקשות דבמשנה משמע דבדלא כתיבה לא גביא בני חרי
- (ii) משא"כ ברישא
- (1) דקתני דגביא משועבדים
- (2) ויכול להיות דלא איצטריך כתיבה אלא למיגבי ממשועבדין
- (3) ולכן לא מצינו להעמיד קושיא דגמרא
- (ד) תירוץ
- (i) מדכתיב ברישא לגבי בת אשתו דגובין מנכסים משועבדים מוכרח דמדובר בדאיכא כתיבה
- (1) ומשמע דהוי רגילות למיכתב שטרא
- (ii) השתא
- (1) נוקטין דרגילין למיכתב שטרא כדי למיגבי מבני חרי דלמיגבי משועבדים לא שכיח כל כך
- (2) ולכן מקשי שפיר לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם דלדידהו למסקנא גובין מבני חרי אף בלא כתיבה
- (17) המשך דגמרא
- (א) תירוץ לקושיא דגמרא מרישא
- (i) ברישא מדובר במקרה שקנו מידו בקנין ממש
- (ii) ומאחר דסתם קנין לכתיבה עומד היינו טעמא דכתבו לשטר
- (ב) ובלאו הכי
- (i) לשיטת רש"י ותוספות
- (1) אכן לא כותבין שטר כל עיקר
- (ii) ולשיטת רבינו חננאל ורבינו תם
- (1) אכן לא כותבין שטר ברגילות דלא איצטריך שטר למיגבי מבני חרי
- (ג) קשיא
- (i) ומאי שנא בתו דלא גביא ממשועבדים אף על גב דקנו מידו
- (ד) תירוץ
- (i) חיישינן שמא בתו צררי אתפסה
- (18) תוספות ד"ה הכא במאי עסקינן
- (א) קשיא לשיטת רש"י ותוספות
- (i) במקום לתרץ לרישא
- (1) דמדובר כשאירע שקנו מידו
- (2) וכותב משום דסתם קנין לכתיבה עומד
- (ii) הוי מצי לתרץ ביותר פשיטות דמדובר כשאירע דכתב לה
- (ב) נבאר להלן טעמא דלא הקשו קושיא זו אף לשיטת רבינו חננאל ותוספות

19) מהרש"א

(א) קשיא לקושיית תוספות

(i) אלו מיירי כשאירע שכתב לה ובאופן זה חייב לזונה

(ii) מאי הוה רבותי' דמשנה

(ב) תירוץ

(i) הוה מצינן למימר כדלעיל

(ii) דאתיא למילף דאף באופן דכתב לה מכל מקום בתו לא גביא ממשעבדי

(iii) דחיישינן אשר צררי אתפסה

20) המשך מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי תוספות קושייתן אף לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם

(ii) דהיינו דלוקמה למשנה דמיירי דאירע שכתב לה

(ב) תירוץ

(i) אלו אוקמת למשנה בדאיכא כתיבה

(1) הוי משמע דרגילות למיכתב כדי למיגבי מבני חרי

(2) והוי מקשינן מינה לשיטת רבינו חננאל ורבינו תם כדלעיל

21) תוספות ד"ה אימור צררי אתפסינהו

(א) קשיא

(i) במסכת גיטין מפרשי דהיינו טעמא דבתו אינה גובה מנכסים משועבדים משום דלא ניתנו למיכתב וליכא כתיבה

(ii) ואמאי לא קא סמכי התם על תירוץ דגמרא דידן דאף באופן דקנו מידו וכתבו שטרא אין גובין לבתו ממשעבדי משום דחיישינן לצררי

22) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי נמי להיפוך דבגמרא דידן אמאי איצטריך לתירוץ של חיישינן לצררי ולא קא סמכי על האי דהתם דליכא כתיבה מחמת דלא ניתנו למיכתב

(ב) תירוץ

(i) איצטריך לתירוץ של חיישינן לצררי לנמק הא דלא גביא ממשעבדי כשקנו מידו

דף קג.

תוספות ד"ה שיפוצא

[דף קג עמוד א] בד"ה ה"ג שיפוצא מאי ושם דבר הוא כלומר מהו שתשפץ כו' עכ"ל
דמפרש"י חזקה בדקיה נראה דגרסינן שפצה מאי דמבעיא ליה אם בדיעבד כבר שפצה
ותקנה מאי וא"כ בבנתה כבר נמי ה"מ למבעי הכי ולזה כתבו התוספות דמדינא ולכתחלה
קמבעיא ליה דאע"ג דלא תוכל לבנותו היכא שאין הבית בעין מהו שתוכל לשפץ כיון
דעדיין הבית ששיעבוד דירתה עליו הוא בעין וגרסינן שיפוצא שהוא שם דבר ולא
שפצה וכן מוכיח לשון הרי"ף והרא"ש שיפוצא מאי תיקו הלכך לא תשפץ עכ"ל וק"ל:

(1) ברייתא

(א) יורשין חייבין לתת מדור לאלמנה לפי כבודה

(ב) אבל

(i) מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו

(ii) ואבדה זכותה לדור במדור שלהן אפילו היא אומרת הניחוני ואבננו משלי

(ג) דשיעבודא של אשה על בית לא קיימי אלא כל עוד שהבית בעין

(2) גמרא

(א) בעי אביי שיפצה מאי

(3) רש"י

(א) מיבעיא להו אם מציא לדור בבית היכא דשיפצה לבית בדיעבד

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא לשיטת רש"י

(i) אלו נקודת האיבעיא היינו אלו מציא לדור בבית אשר כבר שיפצה אותו בדיעבד

(ii) ליבעי נמי אם מציא לדור בבית אשר סתרה ובנתה אותו בדיעבד

(ב) תירוץ

(i) מוכרח שלא כרש"י

(1) ואשר נוקטין

(א) דאלו

(i) לכתחלה אין לאשה לעשות מעשה ולדור בבית לאח"כ

(ii) בפשיטא דאין לה לדור בבית אף היכא דכבר עשתה אותו מעשה דיעבד

(ii) אלא מיבעיא לן

(1) מחמת דשיעבודא של אשה על בית קאי דיקא כל זמן שהבית בעין

(2) האם דנין לה לכתחלה שתוכל לדור בבית אף לאחר שתשפץ אותו בעוד שהבית בעין

(ג) שים לב

- (i) אשר לפי תירוץ תוספות.
- (ii) "שיפצה" אינו פועל עבר אלא שם דבר במשקל "שיפוץ"

תוספות ד"ה ברכת הבית מרובה

בד"ה ברכת הבית ברובה כו' נר לא' נר לק' וכל כה"ג אין נותנין עכ"ל ודקאמר וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"נ היינו פת ומלבושים וכ"ה במרדכי ע"ש:

(1) משנה

(א) אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא

(ב) יכולין היורשין לומר לה

(i) אם את אצלנו יש לך מזונות

(ii) ואם אין את אצלנו אין לך מזונות

(2) גמרא כמבואר בתוספות

(א) היינו טעמא דמשנה משום דברכת הבית ברובה

(ב) פירוש דנר לאחד נר למאה והלכך הוצאות כל אחד ואחד פחותין הם היכא דדין בצוותא

(3) המשך דגמרא

(א) קשיא

(i) וליתבה לה לפי ברכת הבית

(ii) כלומר אף כשהיא דרה לעצמה ליתבי לה כל הוצאות שהיו מוציאין בעדה אלו הות דרה אצליהם

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי זה עכשיו קבענו אשר הוצאותיה עולות ביותר כשאינה יושבת אצלם בצוותא

(ב) תירוצ

(i) מקשין לגבי פת ומלבושים אשר לא שייך בהו נר לאחד נר למאה

דף קג:

תוספות ד"ה אותו היום ובא"ד והרר"ח

[דף קג עמוד ב] בד"ה אותו היום כו' שהיו קורין אותו רבינו הקדוש כו' י"ל קדושה בכלל עכ"ל וכמסקנא דלעולם לא תיפוך וק"ל:

בא"ד והרר"ח כהן כו' היינו קדושת כהונה כו' עכ"ל דהשתא ניחא דלא חשיב התם נמי בטלה קדושה דבענין אחר איירי לענין קדושת כהונה שבאותו יום אבל בטלה ענוה ויראה דקאמר היינו מדות היראה וענוה קאמר וק"ל:

(1) גמרא

(א) שאלה

(i) מאי טעמא דלא מניי' רבי לר' חייא להיות ראש ישיבה לאחר דנח נפשי' דרבי

(ב) תשובה

(i) ר' חייא נח נפשי' מקמי' דרבי

(ג) קשיא

(i) והאמר ר' חייא אותו יום שמת רבי בטלה קדושה

(ii) ומוכרח דנח נפשי' דרבי מקמי' דר' חייא

(ד) תירוץ א'

(i) איפוך

(1) ור' חייא הוא דנח נפשי' מקודם

(2) ורבי הוא דאמר שאותו יום שמת ר' חייא בטלה קדושה

(ה) תירוץ ב'

(i) לעולם לא תיפוך ורבי נח נפשי' מקמי' דר' חייא

(ii) ולא מניי' רבי לר' חייא מטעם אחר שאינו מעניינו

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) בברייתא במסכת סוטה

(1) מבורר דמדובר בפטירת רבי

(2) וקתני דכשמת רבי בטלה ענוה ויראה ולא כתיב בי' דבטלה קדושה כשמת רבי

(ii) ולכאורה מוכרח אשר תיפוך ורבי הוא דאמר דכשמת ר' חייא בטלה קדושה

(ב) תירוץ א' כמבואר במהרש"א

(i) לעולם לא תיפוך ואכן על רבי אמרו דכשמת בטלה קדושה

(ii) ובהך דסוטה קדושה בכלל ענוה ויראה הוי

(ג) תירוץ דרבינו חיים כהן כמבואר במהרש"א

(i) לעולם לא תיפוך ורבי הוא דנח נפשי' מקודם

(1) ובטלה קדושה דסוגיא דידן לאו על מדת רבי קאי אלא דבטלה קדושת כהנים ליום שמת רבי

(2) משא"כ במסכת סוטה

(א) אשר אכן ענווה ויראה הן הן מדות שבטלו בדנח נפשי' דרבי

(ב) ומדת קדושה אין הכי נמי דלא בטלה בדנח נפשי'

דף קד.

תוספות ד"ה ומרתא בת ביתוס

[דף קד עמוד א] בד"ה ומרתא בת כו' אבל לר"מ דמפסדה כו' אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דמ"מ אכתי אביי דפריך הכי ולא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ע"כ דליתא הך פירכא לבר קפרא דאימא בר קפרא בין לחכמים ובין לר"מ קאמר דתוספת אית לה ומרתא בת בייתוס ועניות שוות לענין כתובה דאורייתא אבל ה"ל לאביי למפרך מאלמנה דכתובה מנה כ"ה שנים ובתולה דכתובה מאתים כ"ה שנים כמ"ש התוס' דהא ודאי קושיא היא למאי דלא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ויש ליישב בדוחק כמ"ש בסוף דבריהם דדומה לו לאביי ודבר פשוט הוא לו דלא קאי בר קפרא אלא ארבנן דקאי אפיסקא דחכמים אומרים וא"כ שפיר פריך הך פירכא לר"מ גם לבר קפרא ודו"ק:

(1) משנה

בבית בעלה	בבית אביה	ר' מאיר
אלמנה לא גביא כתובה אלא עד כ"ה שנים דכיותר מכך כבר עשתה טובה בבית בעלה נגד כתובה	אלמנה גביא כתובה לעולם	
אלמנה גביא כתובה לעולם	אלמנה לא גביא כתובה אלא עד כ"ה שנים דמשום דשהתה כל כך בבית אביה מחלה	חכמים

(2) שים לב

(א) דר' מאיר אית לי' אשר בבית בעלה איתא לסברא אשר "עושה טובה לבעלה נגד כתובה"

(ב) ר' מאיר וחכמים תרוייהו אית להו אשר סברא זו אין לאומרה בבית אביה

(3) גמרא

(א) הקדמה

(i) מרתא בת ביתוס שהיא עשירה עיקר כתובה שלה מנה ומאתים בדומה לעיקר כתובה של עניי' שבישראל

(ii) ברם עשירה יש לה תוספת כתובה מרובה

(ב) קושיא דאביי

(i) מובן

(1) אשר לר' מאיר בבית בעלה

(2) בין מרתא בת ביתוס בין אשה עניי' עד כ"ה שנים כבר עושה טובה לבעלה כנגד עיקר כתובה

(ii) ברם תיקשי לר' מאיר

(1) דלא יתכן

(א) אשר מרתא בת ביתוס אשר עשירה היא ויש לה תוספת מרובה

(ב) עד כ"ה שנים כבר עושה טובה לבעלה נגד כל כתובה

(ג) הגם דבאותן כ"ה שנים אשה עניי' שבישראל אינה עושה טובה אלא כנגד כתובה קטנה

- (iii) ולכאורה מוכרח
- (1) אשר לגבי תוספת ליכא סברא של "אשה עושה טובה לבעלה נגד כתובתה" ומציא גבי תוספת לעולם
- (2) ודר' מאיר לא קאמר למילת' אלא לגבי עיקר כתובה
- (ג) תירוץ דרב יוסף
- (i) לפום גמלא שיחנא
- (ii) כלומר אשה עשירה עושה טובה יותר ביחס לאשה עני'
- (iii) ולכן יכול להיות
- (1) דאכן אף לגבי תוספת איכא לסברא של "אשה עושה טובה"
- (2) ואשר אף תוספת לא מציא גבי אלא עד כ"ה שנים
- (ד) שים לב
- (i) דמוכרח אשר אביי בקושייתו לר' מאיר לא אסיק אדעת' סברא של לפום גמלא שיחנא
- (4) גמרא
- (א) מחלוקת בר קפרא ור' יוחנן לפירוש משנתנו
- (i) בר קפרא
- (1) דיקא לעיקר כתובה קתני במשנה אשר אלמנה מציא גבי כתובתה דיקא לכ"ה שנים
- (2) מה שאין כן תוספת דמציא גבי לעולם
- (ii) ר' יוחנן
- (1) אף לגבי תוספת קתני דלא מציא גבי אלא עד כ"ה שנים
- (5) תוספות
- (א) שאלה
- (i) האם קאמר בר קפרא למילת'
- (1) דיקא בבית אביה
- (א) אשר בבית אביה קאמרי חכמים דלא גבי אלא לכ"ה שנים מחמת דביותר מכן מחלה לכתובתה
- (ב) וקאמר בר קפרא דמיהת תוספת כתובתה לא מוחלת לעולם
- (ii) או דלמא בר קפרא קאמר נמי למילת'
- (1) אף בבית בעלה
- (א) אשר בבית בעלה קאמר ר' מאיר דלא גבי אלא עד כ"ה שנים מחמת דביותר מכן עושה טובה לבעלה כנגד כתובתה
- (ב) וקאמר בר קפרא דסברא של "עושה טובה" אין לאומרה לגבי תוספת וגביא לעולם משום דבר קפרא לית ל' לסברא של לפום גמלא שיחנא לתרץ קושיא דאביי
- (ב) תשובה
- (i) רבי של בעל תוספות

- (1) בר קפרא אית לי' אשר תוספת גביא לעולם אף לר' מאיר בבית בעלה
 (2) משום דבר קפרא לית לי' לסברא של לפום גמלא שיחנא
- (ג) בעל תוספות
- (i) בר קפרא אית לי' אשר תוספת גביא לעולם דיקא לחכמים בבית אביה
 (ii) משום דבר קפרא אית לי' לסברא של לפום גמלא שיחנא
- (ד) ונמצא
- (i) דלשיטת רבי
- (1) לא מקשי אביי קושייתו אלא לר' יוחנן דהרי לבר קפרא אכן אלמנה בבית בעלה גביא תוספת לעולם
 (ii) ולשיטת תוספות
- (1) מקשי אביי קושייתו אף לבר קפרא משום דבר קפרא כר' יוחנן ס"ל אשר אלמנה בבית בעלה אף תוספת לא גביא אלא עד כ"ה שנים
- (6) המשך תוספות
- (א) שאלה לשיטת תוספות
- (i) דלמא צודק רבי
- (1) אשר לבר קפרא גביא תוספת לעולם אף לר' מאיר בבית בעלה
 (2) משום דבר קפרא לית לי' לפום גמלא שיחנא
 (3) ואכן לא הקשה אביי לקושייתו לר' מאיר אלא לר' יוחנן ולא לבר קפרא
- (ב) תשובה א'
- (i) הקדמה א'
- (1) אלמנה שנשאת כשהיתה בתולה עיקר כתובתה 200
 (2) אלמנה שנשאת כשהיתה אלמנה עיקר כתובתה 100
- (ii) הקדמה ב'
- (1) פשיטא דבר קפרא אית לי' אשר לר' מאיר בבית בעלה
 (2) אלמנה לא מציא גבי עיקר כתובתה אלא עד כ"ה שנים בין כשנשאת כשהיתה בתולה בין כשנשאת כשהיתה אלמנה
- (iii) הקדמה ג'
- (1) אלו אמרת אשר בר קפרא לית לי' סברא של לפום גמלא שיחנא
 (2) תיקשי כעין קושיית אביי אף לעיקר כתובה
- (א) דלא יתכן
- (ב) אשר אלמנה דבתולה נישאת עד כ"ה שנים כבר עושה טובה לבעלה כנגד 200
 (ג) הגם דבאותן כ"ה שנים אלמנה אשר אלמנה נשאת אינה עושה טובה כנגד 100
- (iv) תשובה

- (1) אלא מוכרח אשר בר קפרא אית לי לסברא של לפום גמלא שיחנא
- (2) והיינו טעמא אשר תוספות אית להו אשר אביי מקשה קושייתו לתוספת כתובה בין לר' יוחנן בין לבר קפרא
- (ג) תשובה ב'
- (i) בפשיטות מן לישנא דגמרא משמע אשר בר קפרא אמר למילתי' דיקא לחכמים בבית אביה
- (7) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) חלק א'
- (1) אין הכי נמי אשר על ידי תירוץ א' הוכחנו לבר קפרא דמוכרח דאית לי' אשר לפום גמלא שיחנא
- (2) ברם
- (א) כיון דקבענו אשר אביי לא סליק אדעת' סברא של לפום גמלא שיחנא מובן דגם כן לא סליק אדעת' אשר בר קפרא אית לי' דלפום גמלא שיחנא
- (ב) נמצא אשר לפי דעתו לא מוכרח אשר בר קפרא אית לי' אשר אלמנה לא מציא גבי אלא עד כ"ה שנים
- (ג) ונמצא עוד אשר לפי דעתו לא מבורר דמצי להקשות קושייתו לגבי תוספת אף לבר קפרא
- (ii) חלק ב
- (1) ולכן
- (א) עדיף הוה לי' לאביי להקשות קושייתו להא דאף אלמנה דבתולה נישאת לא מציא גבי כתובתה מאתים אלא עד כ"ה שנים
- (ב) דהרי קבענו דפשיטא דאף בר קפרא הכי סבירא לי'
- (ג) ולכן ודאי אשר קושיא זו עולה אף לבר קפרא
- (ב) תירוץ בדוחק
- (i) אף על גב דאביי לא סליק אדעת' האי דלפום גמלא שיחנא ולכן לא יתכן אשר סליק אדעת' אשר בר קפרא אית לי' סברא זו
- (ii) מ"מ
- (1) מכח תירוץ ב' כבר סליק אדעת' דמאיזו טעם אית לי' בר קפרא אשר
- (א) דיקא בבית אביה גביא אלמנה לעולם
- (ב) משא"כ בבית בעלה לא גביא אלא עד כ"ה שנים
- (iii) ולכן
- (1) מצי אביי בבירור להקשות קושייתו לגבי תוספת אף לבר קפרא
- (2) ולא איצטריך אביי למשתעי בעיקר כתובה של מאתים כדי להקשות קושייתו לבר קפרא

דף קד. ודף קד:

תוספות ד"ה היכי דמי ותוספות ד"ה אמר רב הונא אמר רב

בד"ה ה"ד אי דלא נקיטא כתובה כו' תימה אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דקדקו התוספות כך לעיל מיניה אהא דקאמר אי לא נקיט שטרא במאי גבי אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' ויש ליישב דלעיל ניחא דלא רצה לדייק הכי ממתני' אליבא דמאן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכתובה מעשה ב"ד הוא אבל הכא בגרושה דמדייק הכי אכתובה והיינו משום דאליבא דרב קיימינן הכא דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום קשה להו שפיר אמאי לא דייק הכי אמתני' בכתובה ותירצו דמתני' איכא לאוקמא לרב בעידי מיתה כדאמרינן ס"פ הכותב אבל גרושה לא תגבה בעידי גרושין אלא בגט בידה כדאמרינן נמי התם וכתובה דקאמר הכא לאו דוקא אלא גיטא וק"ל:

[דף קד עמוד ב] בד"ה אמר רב הונא כו' ומאי ראייה היא משום שטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב עכ"ל ע"כ כיון דמתני' איירי שאין כתובה בידה וחייב מודה הא דקאמר הכא יש לה תוספת איירי נמי בכה"ג אפילו אין כתובה בידה אלא דחייב מודה למאי דמסיק רב ס"פ הכותב דבין באלמנה ובין בגרושה לא תגבה בשטר כתובה אלא תוספת אבל מנה ומאתים לא תגבה בשטר כתובתה כלל אלא באלמנה בעדי מיתה ובגרושה בגט וכמ"ש התוספות לעיל מאי איכפת לן לעיל בשטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים כיון דאינה גובה בה לרב ולענין תוספת דגובה בשטר כתובה ליכא לאוקמא לא שנו דלעיל דהא קאמר רב הכא דישי לה אפילו אחר כ"ה שנים דלא איירי מתניתין כלל בתוספת ומהרש"ל הגיה בתוס' הואיל וגובה בה לרב עכ"ל ואולי דכוונתו הואיל וגובה תוספת לרב בכתובה אם כן אין ראייה משטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים ואין זה מוכרח דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר אבל הדברים ברורים כמ"ש בלי מחק והגה"ה ודו"ק:

(1) משנה

(א) חכמים

(i) אשה בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים

(ii) דביותר מכן מוחלת לכתובתה

(2) גמרא

(א) רב יהודה אמר רב

(i) היכא דשטר כתובה יוצאת מתחת ידה גובה לעולם

(ii) משום דאלו מחלה לכתובתה היתה מחזירה לשטר כתובה ליורשים

(3) ברייתא

(א) בעל חוב גובה חובו אפילו לאחר כ"ה שנים

(4) גמרא

- (א) קשיא לרב יהודה אמר רב
- (i) חלק א'
 (1) לכאורה ברייתא בדנקיט בעל חוב שטרא מדובר דאי לאו הכי במאי גבי
- (ii) חלק ב'
 (1) ומשמע מברייתא
- (א) דבעל חוב דלא מחיל הוא דגובה לעולם בדנקיט שטרא
 (ב) אבל אלמנה דמחלה
- (i) דנהנית ממזון דיתמי כל הימים
 (ii) לא גביא לעולם אע"ג דנקיטא כתובה
- (ב) תירוץ
- (i) בברייתא לא נקיט בעל חוב שטרא
 (1) ואל תיקשי דבמאי גבי
 (2) דאימא לך דגבי מחמת שחייב מודה
- (ii) ומובן
 (1) דהא דדיקת מברייתא אשר אלמנה לא גביא לעולם
 (2) היינו דוקא בדלא נקיטא כתובה וגביא מחמת שחייב מודה
 (3) משא"כ בנקיטא כתובה אכן יכול להיות אשר גביא לעולם כהאי דרב יהודה אמר רב
- (5) ברייתא
- (א) גרושה הרי היא כבעל חוב
- (6) גמרא
- (א) קשיא לר' יהודה אמר רב
- (i) חלק א'
 (1) לכאורה מוכרח דנוטקת גרושה כתובתה
 (2) דאי לאו הכי במאי גביא
- (ii) חלק ב'
 (1) ומשמע מברייתא
- (א) דגרושה דלא מחלה היא דגביא לעולם בדנקיטא כתובתה
 (ב) אבל אלמנה דמחלה לא גביא לעולם אע"ג דנקיטא כתובה
- (ב) תירוץ כדלעיל
- (i) ברייתא בדלא נקיטא גרושה כתובה מיירי וגביא מחמת שחייב מודה
 (ii) ומובן נמי
 (1) דהא דדיקת מברייתא אשר אלמנה לא גביא לעולם
 (2) היינו דוקא בדלא נקיטא כתובה ולא גביא אלא מחמת שחייב מודה

(3) משא"כ בנקיטא כתובה יכול להיות אשר גביא לעולם כהאי דרב יהודה אמר רב

(7) תוספות

(א) קשיא

(i) אמתניתין הוי לה לגמרא להקשות ולתרץ ככה

(1) קשיא לרב יהודה אמר רב

(א) מאחר דגביא עד כ"ה שנה על כרחך דמדובר בנקיטא כתובה דאל"ה במאי גביא

(ב) ואפ"ה קתני דמחלה בכ"ה שנים דלא כרב יהודה אמר רב

(2) תירוצ

(א) הא דכתיב במשנה אשר אלמנה לא גביא אלא עד כ"ה שנים

(ב) בדלא נקיטא כתובה מיירי ולא גביא אלא מחמת שחייב מודה

(ג) משא"כ בנקיטא כתובה יכול להיות אשר גביא לעולם כהאי דרב יהודה אמר רב

(ב) הקדמה לתירוצ תוספות

(i) ר' יוחנן אית לי' דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום

(1) ולכן

(א) גרושה גובה כתובה אף בדלא נקיטא לא גט ולא שטר כתובה

(ב) אלמנה גובה כתובה אף בדלא נקיטא שטר כתובה

(ii) רב קא פליג ואית לי'

(1) אשר גרושה

(א) איצטריך לה גט למיגבי מנה ומאתים

(ב) ואיצטריך לה שטר כתובה למיגבי תוספת כתובה

(2) ואשר אלמנה

(א) גביא מנה ומאתים בעדי מיתה

(ב) ואיצטריך לה שטר כתובה למיגבי תוספת כתובה

שיטת רב	מנה ומאתים	תוספת
אלמנה	עדי מיתה	שטר כתובה
גרושה	גט ממש	שטר כתובה

(ג) תירוצ

(i) מתניתין באלמנה איירי ולכן לרב יכול להיות

(1) דלא נקיטא שטר כתובה ואפ"ה גביא עיקר כתובה עד כ"ה שנים

(2) ודאלו נקטי שטר כתובה בידה הוי גביא לעולם

(ד) קשיא

(i) מאי שנא דבברייתא דגרושה אמרי אשר מוכרח דנקיטא כתובה דאל"ה במאי גביא

(ה) תירוצ

(i) שאני גרושה דקבענו אשר רב אית לי' דגרושה גביא עיקר כתובה דיקא בגט

- (ו) קשיא
- (i) הרי בגמרא נקטי אשר נקיטא "כתובה"
- (ז) תירוץ
- (i) הא לא קשיא דיכול להיות דקורין לשטר גט "כתובה"
- (8) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) אמאי הקשו תוספות קושיא דידהו למשנה דידן רק לאחר שהקשו בגמרא קושיא ב' דידהו מברייתא דגרושה
- (ii) ולא הקשו תוספות אותה קושיא עוד לגבי קושיא א' דידהו מברייתא דבעל חוב
- (ב) תירוץ
- (i) חלק א'
- (1) בעוד דהקשה מקשן לקושיא א' דילי' מברייתא דבעל חוב
- (2) אכתי מצינו למימר
- (א) דמשנה סבירא לה דאלמנה מציא למיגבי כתובתה לכ"ה שנים אף בדלא נקיטא כתובתה
- (ב) משום דאתיא אליבא דר' יוחנן דאית לי' אשר הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום
- (ג) ואכתי יכול להיות אשר בדנקיטא כתובתה גביא לעולם
- (ד) ולכן לא הקשה מקשן קושייתו לרב יהודה אמר רב מן משנתנו
- (ii) חלק ב'
- (1) ברם מאחר דהקשה מקשן קושיא ב' דידיל' מברייתא דגרושה ונוקט דבנקיטא כתובה מיירי
- (2) מוכרח דמקשן אית לי' כרב דגרושה לא גביא אלא בדנקיטא "כתובה" כלומר גט
- (3) ולכן שפיר מקשי תוספות
- (א) דהאי מקשן הוי מצי להקשות קושייתו למשנה דידן
- (ב) דלכאורה במשנה נמי מוכרח דנקיטא כתובה
- (iii) חלק ג'
- (1) ולבסוף מתרצי כדאמרן אליבא דרב
- (א) דדיקא בברייתא דבגרושה משתעי איצטריך לה "כתובה" לגבות
- (ב) משא"כ במשנה דבאלמנה משתעי גביא אף בעדי מיתה ובדלא נקיטא כתובה
- (9) המשך דגמרא והקדמה לתוספות
- (א) רב הונא אמר רב
- (i) לא שנו דלא גביא אלמנה אלא עד כ"ה שנים אלא במנה ומאתים
- (ii) אבל תוספת גביא לעולם
- (ב) קבענו לעיל לרב יהודה אמר רב
- (i) דלא שנו במשנתנו דאלמנה גביא לכתובתה עד כ"ה שנים אלא בדלא נקיטא כתובה וחייב מודה

- (ii) משא"כ אלו נוקטת כתובתה גביא לעולם דמדנקיטא שטר כתובה ראי' היא דלא מחלה לכתובתה דאלו מחלה לכתובתה היתה מחזרת שטר כתובה ליורשים
- (ג) וקבענו עוד לרב
- (i) אשר אלמנה גובה עיקר כתובתה בלי שטר כתובה
- (ii) ברם צריכה לשטר כתובה למיגבי תוספת כתובה
- (10) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) האם יכול להיות לרב דבמשנה מדובר בתוספת כתובה
- (ב) תשובה
- (i) לא משני טעמים
- (ג) טעם א'
- (i) אין לאוקמה ככה לרב יהודה אמר רב
- (ii) דהרי קבענו לרב אשר אלמנה אינה גובה תוספת בדלא נקיטא שטר כתובה
- (ד) טעם ב'
- (i) אין לאוקמה ככה לרב הונא אמר רב
- (ii) דהרי קאמר בהדיא דבמשנה לא מדובר בתוספת כתובה דגביא לעולם
- (iii) ותיקשי דקיימא לן לעיל לרב דלא גביא תוספות בלי שטר כתובה
- (ה) טעם ב'
- (i) מוכרח דלרב הונא אמר רב לא איירי מתניתין בתוספת כל עיקר
- (ii) דהרי בתוספת קאמר דגביא לעולם
- (11) תוספות ד"ה אמר רב הונא אמר רב לפי גרסת מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) "מאי ראי' משטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב"
- (ב) כלומר
- (i) למה קאמר רב יהודה אמר רב
- (1) אשר בדנקיטא כתובה גביא לעולם
- (2) דמדנקיטא שטר כתובה ראי' היא דלא מחלה לכתובתה דאלו מחלה לכתובתה היתה מחזרת שטר כתובה ליורשים
- (ii) הרי לגבי מנה ומאתים אינו ראי'
- (1) דיכול להיות דהיינו טעמא דלא החזירה לשטר כתובה
- (א) משום דלא איכפת ליורשים חזרה זו
- (ב) דהרי קבענו אשר לרב אף בלא שטר כתובה תוכל למיגבי עיקר כתובתה
- (2) ולגבי תוספת אין לאוקמה דהרי קבענו דמשנה לא מדובר בתוספת

12) תוספות לפי גרסת מהרש"ל

א) קשיא

(i) "מאי ראי' משטר כתובה הואיל ואינה וגובה בה לרב "

(ii) כלומר

(1) אמאי אמרת דהואיל ולא החזירה שטר כתובה ליורשים ראי' היא דלא מחלה לכתובתה

(iii) הרי מציי יורשים למימר

(1) דאכן מחלה

(2) ודהיינו טעמא דלא מסרה להן שטר כתובה משום דכיוונה למיגבי בכתובה לתוספת

13) מהרש"א

א) קשיא למהרש"ל

(i) הרי מצינו לאוקמה להא דרב יהודה אמר רב באופן דלא כתב לה תוספת ולא איצטריך לה לשטר למיגבי תוספת

(ii) ובאופן זה מוכרח דמחלה לעיקר כתובה שלה ודהיינו טעמא דלא החזירה שטר כתובה ליורשים

הדרך עלך הנושא